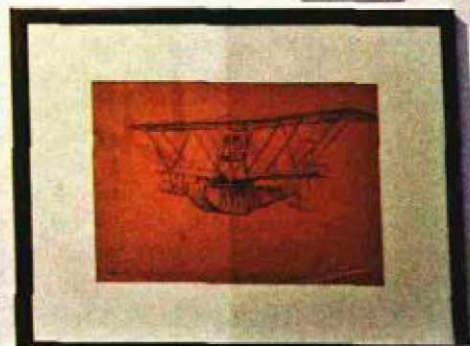
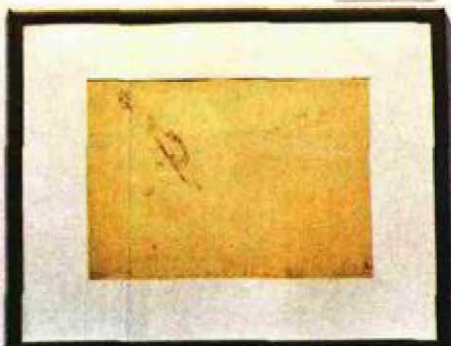

Portrait of a pilot in the night sky

Portrait of a pilot in the night sky

PORTRETI ČASNIKA
samo su dio izložaka u
Hrvatskom povijesnom
muzeju koji izložbom "Slike
Velikog rata" obilježava
100. obljetnicu početka
Prvog svjetskog rata

Zbirka koja značajno doprinosi razumijevanju Prvog svjetskog rata

U Hrvatskom povijesnom muzeju otvorena je izložba "Slike Velikog rata" kojom se kroz 145 izloženih umjetničkih djela obilježava 100. obljetnica početka Prvog svjetskog rata

/NAPISAO/ VANJA MAJETIĆ / vanja.majetic@aktual.hr /SNIMKE/ SAŠA ZINAJA I ARHIV MUZEJA

BOGATA ZBIRKA

iz fundusa muzeja prikazuje vojničku svakodnevnici za vrijeme rata koji je odnio desetke milijune žrtava

Prošlog tjedna u Hrvatskom povijesnom muzeju u Zagrebu otvorena je izložba "Slike Velikog rata" kojom ovaj muzej obilježava stotu obljetnicu početka Prvog svjetskog rata, a predstavlja stotinjak umjetničkih djela vezanih za Veliki rat, kako se taj sukob još naziva, a koja potječu iz bogate Zbirke slika, grafika i skulptura Hrvatskog povijesnog muzeja. Posebnu važnost ove izložbe čije su autorice kustosice Marina Bregovac Pisk te Ana Filep jest podatak kako su pojedina djela po prvi put izložena javnosti. Kako naglašava Marina Bregovac Pisk, iz spomenute zbirke s 220 djela vezanih za Prvi svjetski rat predstavljeno je njih više od 140 koja dosad uglavnom još nisu izlagana, no velik dio ih je objavljen 2011. u katalogu izuzetno posječene izložbe "Dadoh zlato za željezo" iz

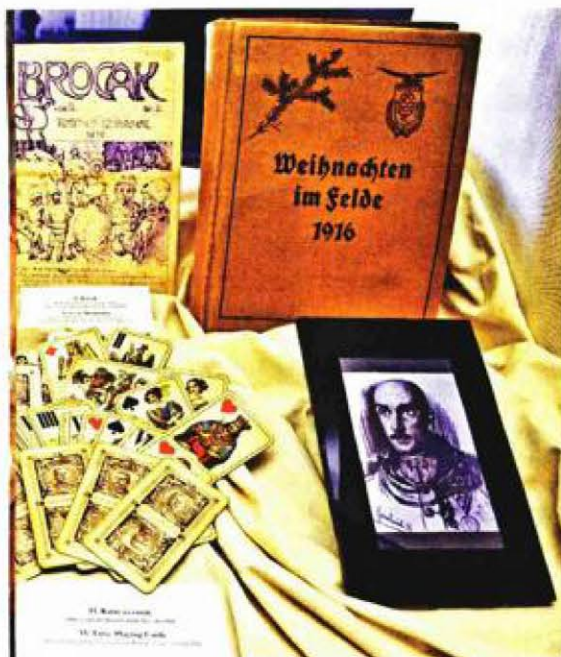
Izložba je vrlo vrijedan dokumentaristički prikaz razdoblja Prvog svjetskog rata koja ima značajan karakter u **DALJNJEM PROUČAVANJU ZBIVANJA IZ TOG RAZDOBLJA**, a kvaliteta umjetničkih djela varira, budući da su izloženi i radovi anonimnih časnika koji su morali znati crtati zbog određivanja vojnih ciljeva

2006. godine, kojom je po prvi put u Hrvatskoj sustavno prezentirana muzejska grada o društvenim, političkim i vojnim prilikama u zemlji tijekom Prvog svjetskog rata, a čiji je pomalo intrigantan naslov preuzet s jednog tipa domoljubnih željeznih prstena što su ga građani dobivali za poklonjeni zlatni nakit kojim su financijski pomagali obiteljima poginulih vojnika u tom ratu.

Kustosica Bregovac Pisk smatra kako je vrlo vrijedan dokumentaristički karakter

izložbe zbog daljnjeg proučavanju zbivanja iz tog razdoblja, no naglašava kako kvaliteta umjetničkih djela varira, budući da su izložena i djela slikara naivaca, većinom anonimnih časnika koji su morali znati dobro crtati radi određivanja vojnih ciljeva. Postav izložbe čine i djela eminentnih umjetnika čija se imena mogu naći u svim pregledima povijesti umjetnosti. Valja napomenuti kako su izložci grupirani u nekoliko cjelina: vladari, saveznici

i neprijatelji, pa tako u istoj prostoriji možemo vidjeti portrete cara Franje Josipa I. i njegova nasljednika cara Karla I. Austrijskog te ruskog cara Nikolaja II., rad odličnog portretiste Ernsta Friedricha von Lipharta, ali i srpskog kralja Petra I., točnije oleografije kojoj je kao predložak posluzio portret Vlahu Bukovca iz 1903. godine.

UMJETNIK NA RATIŠTU

Veliki dio izložbe obuhvaćaju likovni prikazi zapovjednika i visokih časnika, među kojima je i portret pukovnika Stjepana Babića kojeg je naslikala austrijska slikarica Marianne Eschenburg, čiji je potpis otkriven tek za vrijeme restauracije slike. Također, izložba je popraćena prikazima različitih postrojbi, potom prikaza bitaka na različitim ratištima od rijeke Soče i Piave preko Drine, pa sve do Galicije, ali i sami

ratni slikari i kipari koji su u vrijeme rata bili pripadnici Odjela ratnog izvještavanja, unutar kojeg je djelovala i Umjetnička grupa, a koji je imao zadatak utjecati na tisak, a samim time i na javnost. Zanimljiv je podatak kako je umjetnik na ratištu boravio najčešće dva mjeseca, nakon čega bi dobio dopust i potom bi kući za svaki tjedan proveden na ratištu naslikao po jednu skicu za izlaganje te po jednu sliku za svaki mjesec dana boravka kod kuće.

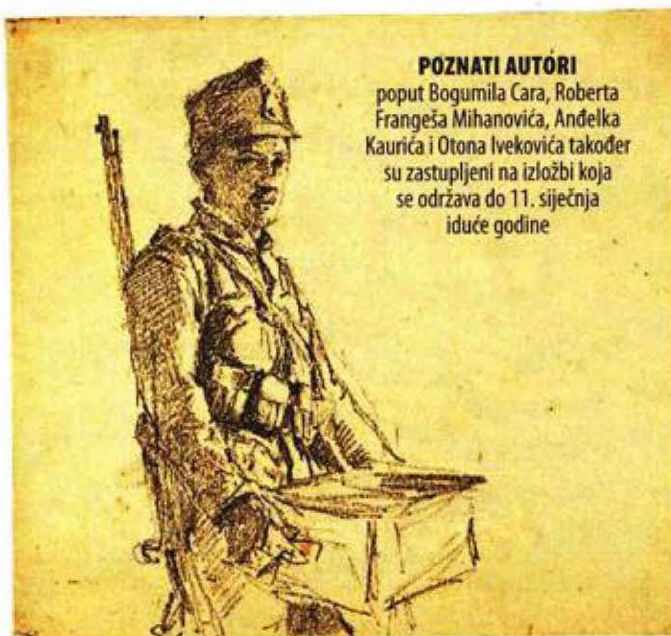
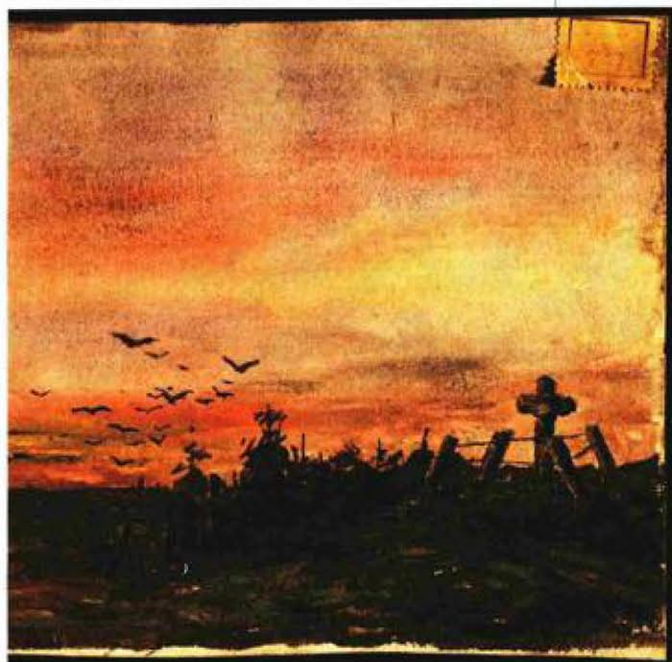
Najveći dio zbirke dobiven je godinu dana nakon okončanja Velikog rata, kada je tadašnji ravnatelj Arheološko-historičkog odjela Hrvatskog narodnog muzeja dr. Viktor Hoffiler uputio zamolbu postrojba nakon uvođenja novog državno-pravnog ustroja da predmete vezane za stari režim Narodnom muzeju predaju djela vezana uz rat što je rezultiralo mnogim

PORTRETI I BISTE
cara Franje Josipa I. i njegova nasljednika cara Karla I. Austrijskog dio su postava izložbe u prostoriji gdje su izloženi vladari

vrijednim predmetima, slikama i grafika. Tako su u muzej stigli razni predmeti, slike i grafike iz 5. ulanske pukovnije iz Varaždina, 16. pješačke pukovnije iz Bjelovara, 27. pješačke pukovnije iz Siska, 31. lovačkog bataljuna, 42. domobranske divizije, 53. pješačke pukovnije iz Zagreba, 96. karlovačke pješačke pukovnije te iz Kadetske škole u Kamenici.

Među izlošcima su brončani reljefi Roberta Frangeša Mihanovića koji prikazuju poznatog i među narodom i vojnicima vrlo popularnog vojskovođu Svetozara Boroevića. Inače, iako je poznato kako je Boroević portretirao Oton Iveković, danas je mjesto čuvanja tog portreta nepoznato, pa je Boroević predstavljen višebojnim listom otisnutim prema portretu kojeg je vjerojatno 1917. godine naslikao ratni slikar Nikolaus Schattenstein. U postavu >

POZNATI AUTORI
poput Bogumila Cara, Roberta Frangeša Mihanovića, Anđelka Kaurića i Otona Ivekovića također su zastupljeni na izložbi koja se održava do 11. siječnja iduće godine

MARINA BREGOVAC PISK zajedno s Anom Filep, autorica je izložbe umjetničkih djela koja su dio bogatog fundusa Hrvatskog povijesnog muzeja

izložbe nalazi se i reprodukcija Ivekovićevog bakropisa "U Glavnom stanu sočanske vojske" iz 1916. Naime, boraveći u zapovjedništvu Borojevićeve armije Iveković je izradio skice za bakropis, o čemu je u feljtonu detaljno izvještavao Agramer Tagblatt.

ODVAŽNI SLIKAR

Među izlošcima je i nedovršeni kameni reljef Hrvatskog domobrana, velika slika Otona Ivekovića "Prijelaz 42. divizije preko Drine kod Batara" i njegovi ratni crteži koji su sada prvi put izloženi. Izložena su i djela Bogumila Cara s radovima nastalima tijekom njegova služenja na Sočanskom ratištu, potom Anđelko Kaurić koji je slikao borbe u Galiciji te Oskar Artur Alexander, ratni slikar koji je portretirao pilote i pratio borbe zrakoplova, nerijetko i kao odvažni "kopilot". Multimedijalno su

Najveći dio zbirke dobiven je godinu dana nakon okončanja Velikog rata, kada je tadašnji ravnatelj Hrvatskog narodnog muzeja dr. Viktor Hoffler **UPUTIO ZAMOLBU POSTROJBAMA** nakon uvođenja novoga državno-pravnog ustroja da predmete vezane za prijašnji režim predaju Narodnom muzeju, što je rezultiralo mnogim vrijednim predmetima

predstavljena i djela iz civilnog života tog doba, bakropisi Mencija Clementa Crnčića i Branka Šenoje, portreti Bele Čikoša Sessije i Gabriela Jurkića, akvareli Milenka Gjurića te reljef sa zgrade Hrvatskog sabora, djelo Ive Kerdića iz 1918. vezan uz osnutak Države Slovenaca, Hrvata i Srba.

Valja napomenuti kako je muzejska ekipa, unatoč teškoj financijskoj situaciji, napravila izložbu i prateći katalog, a zbog financija neki su "odradili" i poslove koji im nisu u opisu radnog mjesta. Tako je, primjerice, naša sugovornica i autorica izložbe Marina Bregovac Pisk prevela tekstove na engleski, kustosica Ana Filep je napravila likovni postav, ali i lektorirala tekstove, budući da je i profesorica hrvatskog jezika, te dizajnirala katalog, plakat i pozivnice, dok je muzejska infomatičarka Zdenka Šinkić autorica zanimljivoga multimedijalnog dijela izložbe koja se temelji na prvom velikom sukobu u novijoj povijesti čovječanstva.

RATNA SIVA BOJA

Inače, tijekom trajanja izložbe, do 11. siječnja, u velikoj dvorani Hrvatskoga povijesnog muzeja bit će izložena djela Otona Ivekovića po kojima je taj slikar najpoznatiji, povijesne teme vezane uz obitelj Zrinski, skica Krvavog sabora u Križevcima te Bitka na Stubičkom polju 1573. godine. Upravo je Iveković 1915. u ratnom predahu između dvaju bitaka zapisao kako bi se "suvremeni ratni slikar zapravo trebao zavući u rovove na prvoj crti, krenuti kao borac na neprijatelja kako bi doživio borbu pod zemljom i nad zemljom, u zraku i pod vodom", naglasivši kako su "boje s kojima slikar barata u modernom ratu postale sivo-zelene, a jake zlatom prožete boje negdašnjeg ratnog života sada su prepustile mjesto ratnoj sivoj".